

PACHA (19) *sb f*

pą- (9), pa- (1) *Murm*; *końcowe a prawdopodobnie jasne (tak Cn)*.

sg N pącha (1). ◇ *G* pąchy (1). ◇ *A* pąchę (3). ◇ *I* pąchą (3), [pąchu]. ◇ *pl N* pąchy (1). ◇ [G pąch.] ◇ *A* pąchy (2). ◇ *I* pąchami (7), pąchy (1) *Calep*; -ami (5), -(a)mi (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde także XVII(XVIII) – XVIII w.; poza tym XVII i XIX w. w innych znaczeniach.

1. *Wgłębienie pod stawem ramiennym między wewnętrzną stroną ramienia a bokiem klatki piersiowej; axilla Mymer¹, Mącz, Cn; ascella BartBydg, Miech; ala Mącz, Cn; brachium Mącz (17) : Mymer¹ 21; BartBydg 15b; gdy łobie tym [czernidłem z koperwasem] pachy nacierać będzie/ pewnie téy przykréy párkowéy woniéy od łyebie zbędzie SienLek 136v.*

Wyrażenie: »pachy rąk« (1): podłóż te łtäre pláty y podrápáne á zgníle pod pachy rąk twoich [sub cubito manuum tuarum] Leop Ier 38/12.

Wyrażenia przyimkowe: »pod pachę« = sub ascella Miech (3): gdy lewą rękę podnioł aby tatarzyna vderzył tedy go drugi tatharzyn pod pachę ołzczepem przebodł MiechGlab 12; GroicPorz iiv; łzychem vmieli pod tarcz tráfíác/ [...] rohátyną pod pachę vgádzác BielSpr 26.

»pod pachami (pachy), pod pachą ([pachu])« = sub alis vel axillis, subter brachium Mącz (10): Murm 99; Włósom pod pachą rołć niedopułzcza. FalZioł IV 15a; [białe głowy] nie miewaią częłtich bolączek pod pachą, albo gdzie indzie. GlabGad B, A8v, O5; Mącz 6c, 499b; SienLek 136v; pálic ią bláchami żeláznyimi po bokách/ y pod pachámi rołkazał. SkarŻyw 151; Hircus – Koziel. Smrod podpąchi. Calep 484b; [Si apostema apparuerit sub ascella alias pod pachu GlosyKórn II 180].

2. *Pazucha, zanadrze (1) :*

Wyrażenie przyimkowe: »pod pachą« (1): Miał łwey náuki piłmo zá pazuchą przy łobie/ y przyłięgał iłż ták trzyma iáko nápiłal: rozumieiac/ ták iáko łam pod pachą v mnie łtoi SkarŻyw 389.

3. *Prawdopodobnie jakiś element architektoniczny w postaci wgłębienia lub żłobkowania (1) :*

Wyrażenie przyimkowe: »do pachy« [określenie wysokości] (1): Y widziałem wyłokość onego domu w około w około/ (y) fundámenty pobocznic/ ktore nápełniály trzcínę (to iest) łżeść łokiet do pachy [sex cubitorum axillae (marg) magnorum erant (-)]. BudBib Ez 41/8.

4. *[Pachwina: więc brodzi [Polifemus] Srodkiem morzá/ á pach mu wodá nie dochodzi [necdum fluctus latera ardua tinxit III 665]. VergKoch 87 (Linde).]*

5. *[Odnoga rzeki lub jeziora: Dembnicza staw na boru radomskim, [...] grobla jest wzdłuż i z pachami 3 staj LustrWpol II 112; RadzPodróż 140.*

pacha czego: O godzinie 22 wjachaliłmy w ostatnią pachę rzeki Nilu RadzPodróż 135.]

Synonimy: 1. pazucha; 2. pazucha, zanadrze; 5. łacha, odnoga.

Cf **PODPASZE, PODPASZEK**